

**СТАНОВИЩЕ
ПО КОНКУРС ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ В НБУ**

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Константин Христов Пудин, Университет за национално и световно стопанство, катедра „Национална и регионална сигурност“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (Мениджмънт на отбраната и сигурността, основи на политиката за сигурност) за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление 9.1 Национална сигурност, научна специалност „Стратегии и политики за сигурност“ с кандидат Дафинка Василева Сидова

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

В дисертационния труд на дисертант Дафинка Сидова е изследван един изключително актуален и важен от научна и особено от практическа гледна точка проблем, а именно проблемът за осигуряването на устойчиво и хармонично развитие и повишаване на сигурността на държавите в Средиземноморския регион чрез ефективно трансгранично сътрудничество (ТГС). То от своя страна се явява важен аспект на Европейската политика за съседство. Акцентът е поставен върху избора и прилагането на инструментариум за оценка на ефективността на това сътрудничество, като на тази основа са предложени насоки за неговото усъвършенстване.

Значимостта на проведеното изследване нараства и от факта, че у нас има малко разработки в тази област. Това е видно от списъка с използваната литература, в който липсват изследвания на наши автори, посветени конкретно на ТГС в региона на Средиземно море и значението му за сигурността на прилежащите региони, в т.ч. Черноморския регион, Балканите и др. Ето защо дисертант Дафинка Сидова трябва да бъде поздравена, че е приела предизвикателството и е избрала да разработва тази тема.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

Имайки предвид актуалността на темата за сигурността и посочените обект на изследването (ТГС между държавите от Средиземноморския регион в началото на XXI век) и предмет на изследването (ефективността на ТГС и начините за повишаване на сигурността и стабилността в Средиземноморския регион), считам, че целта е ясно дефинирана. За нейната реализация се решават няколко задачи, които са обособени в три групи. Реализирането на първата група задачи, както е посочила дисертант Дафинка Сидова, е насочено към теоретичното изясняване на темата. Втората група има отношение към представянето на историческото развитие и моментното състояние на ТГС и факторите, които му влияят. Третата група от задачи предполага прилагането на конкретни методи за оценка на ефективността на ТГС, разработването на Модел за измерване и оценка на ефективността (МИОЕ) на ТГС, извеждането на изводи и препоръки за усъвършенстване. Така дефинирани трите групи задачи са добра основа за провеждането на логически издържано изследване и предпоставка за реализиране на изследователската цел.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Изключително добро впечатление прави подборът, умелото комбиниране и прилагане на набор от различни методи (в т.ч. наблюдение, теоретичен анализ, индукция, дедукция, несинхронизирана виртуална мозъчна атака, научна и художествена абстракция, метод на експертните оценки, PESTEC-анализ, SWOT-анализ, сравнителен анализ, моделиране и др.) и инструменти (главно статистически и софтуерни) за решаване на задачите и постигане целта на изследването. В разработката са съчетани няколко подхода, в т.ч. исторически, системен, процесен, моделен и сценариен.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд (описание и оценка), включително наличие на оригинален принос в науката.¹

В дисертационния труд (на с. 183) и автореферата (на с. 27) дисертант Дафинка Сидова заявява 6 приноса – 3 научни и 3 научно-приложни приноса, в т.ч.:

- Определено е равнището на сигурност, на което функционира средиземноморското ТГС като обект на изследването - равнището на груповата организационна сигурност, както и специфичността му като вид (съгласно изследването четири видово деление).
- Осъществен е SWOT-анализ на вътрешната среда на средиземноморското ТГС, който включва дванадесет характеристики на силните и слабите страни, възможностите и заплахите пред ТГС и неговата ефективност.
- Разработена е методика и се прилага методически инструментариум (изследователски и статистически), които изцяло или частично биха били подходящи за изследване на ефективността на трансгранични сътрудничества, реализирани в други региони в рамките на ЕПС (напр. в Черноморския регион), както и осъществявани в обхвата на Европейската политика за сближаване (само между държави-членки на ЕС – напр. ТГС между България и Румъния)
- Разработен е и е верифициран подобрен модел на измерване и оценка на ефективността на средиземноморското ТГС по отношение на аспектите на „широката сигурност“. Важно място в създадения МИОЕ-ТГС заемат обособените от автора независими и зависими променливи и критериите за ефективност, както и разработените два сценария.
- Разработени са и са приложени два стратегически инструмента за усъвършенстване на стратегическото управление на средиземноморското ТГС – стратегическа карта и балансирана система от показатели за ефективност.
- Структуриран е SWOT-анализ, чрез който се формулират четири конкретни стратегии: настъпателна, предпазваща, стратегия за развитие и защитна, приложението на които очертават бъдещите насоки и действия за развитие на средиземноморското ТГС и неговата ефективност по отношение на аспектите на „широката сигурност“.

Приемайки всеки един от така формулираните приноси, считам, че по-специално трябва да бъде отбелязан общият краен резултат. В рамките на проведеното изследване е поставена и постигната предизвикателната цел да бъде оценена ефективността на ТГС, имаща влияние върху „широката сигурност“ в държавите от Северна Африка, Близкия Изток, а също тези от Южна Европа и в ЕС като цяло.

¹ Отнася се за научната степен „доктор на науките“.

Към всичко това бих добавил и някои допълнителни и може би на пръв поглед второстепенни неща, които обаче доизграждат представата за дисертационния труд на дисертант Дафинка Сидова, като един завършен изследователски продукт, а за самата нея като зрял изследовател.

Дисертант Дафинка Сидова познава и използва в своето изследване 15 различна метода и поне 10 инструмента за изследване. Факт, който сам по себе си, е показателен за сериозността и мащаба на извършената работа, а също за подготовката на докторанта.

Прави впечатление проучването и използването на голям брой източници (общо 107), в т.ч. нормативни, стратегически и програмни документи, книги, монографии, статии, доклади, а също интернет страници на организации и проекти. Преобладаващата част от тях са на английски език. Това говори за добрата информираност на изследователката и се явява предпоставка за едно наистина задълбочено проучване на проблема.

Изложението е балансирано в трите глави на дисертационния труд. Стилът, въпреки своя подчертано научен характер, е достъпен и ясен. За по-доброто възприемане допринася големият брой фигури (23 бр.), диаграми (23 бр.) и таблица (30 бр.), надлежно описани в началото на дисертацията. Към тях трябва да бъдат добавени и 26 бр. приложения.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

На с. 30 от автореферата дисертант Дафинка Сидова е посочила 4 самостоятелни публикации на български език и 1 самостоятелна публикация на английски език по темата на дисертационния труд. Три от тях са публикувани в сборници от престижни национални и международни научни форуми, една в сборник научни трудове и една в международно научно списание. Всички те отразяват различни аспекти от изследователската работа на авторката по проблема за ТГС в периода на обучението ѝ в ОНС „доктор“ към департамент „Национална и международна сигурност“ на НБУ и допринасят за доброто разпространение на получените научно-приложени резултати.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

В предоставените материали за научното жури не е посочено дали има цитиране на публикациите на дисертант Дафинка Сидова от други автори. Въпреки безспорните достойнства на изследването няма информация и за отзиви в научния печат.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Един от методите, които дисертант Дафинка Сидова прилага в своята разработка е PESTEC анализ, който е разновидност на PEST анализа. Друга негова разновидност е PESTEL анализът, в който се разглеждат и правните аспекти на изследваната среда. Бих предложил в бъдещи разработки да бъде обърнато внимание и на този аспект.

Във връзка с прилагането на този и други методи, много полезно би било проучването и евентуално използването в следващи изследвания на информация от базите от данни на различни международни организации, в т.ч. ООН, Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), Световната банка и др. Оттам биха могли да бъдат взети индикатори с конкретни стойности, които да обогатят политическите, икономическите, социални, екологични, културни, правни и други аспекти на средата. Например едно от регулярните проучвания, провеждано от Световната банка, е в рамките Проект „Индикатори за добро управление“. В него са изведени шест основни композитни индикатора, в т.ч. върховенство на закона, контрол върху корупцията, политическа стабилност и отсъствие на насилие, ефективност на управлението, гласност и отчетност, качество на законодателството, стимулиращо развитието на частния сектор.

8. Заключение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд.

Няма съмнение, че дисертационният труд представя добросъвестно проведено, оригинално и задълбочено изследване на един изключително актуален и важен проблем на „широката сигурност” в нейните регионални измерения и конкретно в държавите от региона на Средиземно море. Дисертацията притежава заявените от дисертанта научни и научно-приложни приноси. Тя отговаря на нормативните изисквания за придобиване на ОНС „доктор“, зададени в ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане, а също и разпоредбите на НБУ. Оценявам високо постигнатите резултати в дисертационния труд, които ми дават пълно основание да гласувам положително за присъждането на ОНС „доктор“ на дисертант Дафинка Василева Сидова в професионално направление 9.1 „Национална сигурност”, научна специалност „Стратегии и политика на сигурността”.

Дата: 17.06.2018 г.

Подпис:.....

/доц. д-р Константин Пудин/